

Society at a Glance: OECD Social Indicators 2005 Edition

Summary in Finnish

Yhteiskunnallinen katsaus: OECD:n sosiaaliset indikaattorit, vuoden 2005 painos

Yhteenveto (suomeksi)(käännös)

Eri talouksien kehittyneisyyden vertailussa keskitytään usein vain taloudelliseen ulottuvuuteen tutkimalla kansantulon tasoja (esimerkiksi BKT ja BKT/asukas). Vaikka taloudelliset resurssit vaikuttavatkin selvästi elintason ja julkisen vallan kykyyn tarjota julkisia palveluita, sosiaalista kehitystä voidaan mitata laajemmin myös monilla muilla indikaattoreilla, joiden avulla voidaan myös mitata kuinka eri maiden julkinen valta ja sosiaaliset järjestelmät ovat pystyneet parantamaan mahdollisimman monen kansalaisen elämänlaatua. *Yhteiskunnallinen katsaus* on OECD:n kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä sosiaalisten indikaattoreiden yhteenveto, jonka avulla pyritään tarjoamaan todisteita siitä, kehittyvätkö yhteiskuntamme tasa-arvoisempaan, terveellisempään ja koheesivisempaan suuntaan vai onko kehitys epätasa-arvoa lisäävää. Katsauksessa päivitetään joitakin aiempien painoksien indikaattoreita. Samalla esitellään uusia indikaattoreita. Ensimmäistä kertaa mukana on subjektiivisen hyvinvoinnin mittari.

Raportin indikaattorit pyrkivät valaisemaan kahta tärkeää asiaa: kuinka pitkälle OECD-maat ovat päässeet sosiaalisessa kehityksessä ja missä määrin tämä on tulosta aktiivisesta politiikasta, jota toteuttavat joko hallitukset tai muut sosiaaliset instituutiot. Toinen kysymys on selvästi haastavampi kuin ensimmäinen (kumpaankin kysymykseen vastaamista vaikeuttaa tarvittavien tietojen rajallinen saatavuus). Sosiaalisen kehityksen poliittisten tavoitteiden (esimerkiksi työttömyyden) indikaattoreiden ja niiden muuttumisen ajan myötä tutkiminen on suhteellisen helppoa. On kuitenkin vaikeampaa arvioida, missä määrin nämä muutokset ovat olleet tulosta julkisesta politiikasta. Lisäksi on välttämätöntä ottaa huomioon tavoitteiden saavuttamiseen käytössä olleet resurssit ja kysyä, ovatko tulokset riittäviä kustannuksiin verrattuna. Maidenväliset vertailut auttavat tässä työssä. Vertailujen avulla voidaan selvittää, ovatko sosiaaliset tulokset parempia sellaisissa maissa, joissa sosiaalikulut ovat suhteellisen suuret. Tämä ei tietenkään suoraan selitä, miksi tulokset ovat joissakin maissa muita maita huonompia - puhumattakaan ratkaisun tarjoamisesta. Tällä menetelmällä voidaan kuitenkin tunnistaa kehitystarpeet.

Jotta eri sosiaalisten indikaattoreiden ymmärtäminen olisi helpompaa, *Yhteiskunnallinen katsaus* jakaa ne viiteen pääluokkaan. **Ensimmäinen luokka koostuu yleisistä taustaindikaattoreista, jotka liittyvät sosiaalipolitiikan toimintakenttään** (esimerkiksi tulotaso ja väestön rakenne). Nämä indikaattorit eivät normaalisti ole sosiaalipolitiikan suoria kohteita ainakaan lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä, mutta nämä indikaattorit vaikuttavat sosiaalipolitiikan tehokkuuteen. Esimerkiksi vanhusväestön osuus kokonaisväestöstä ei ole politiikan suora kohde, mutta se vaikuttaa merkittävällä tavalla siihen, kuinka politiikka vaikuttaa vanhusten elintasaan ja kustannuksiin.

Katetut indikaattorit: kansantulo/henkilö; ikäriippuvuussuhde; hedelmällisyysaste; ulkomaalaiset ja ulkomaalaisten jälkeläiset; avioliitot ja avioerot.

Muut neljä luokkaa ovat laajoja indikaattoriryhmiä, jotka heijastavat sosiaalipolitiikan tärkeimpiä tavoitteita: **omavaraisuus, tasa-arvo, terveys ja sosiaalinen koheesio**. Kukin näistä luokista sisältää kaksi indikaattoreiden päätyyppiä: ne joilla seurataan eri poliittisten tavoitteiden kehitystä (työttömyys, köyhyyden taso jne.), raportissa luokitettu "sosiaalisen statuksen" indikaattoreiksi, ja ne jotka kuvaavat yhteiskunnan toimia tavoitteiden saavuttamiseksi (luokiteltu "yhteiskunnan vastauksen" indikaattoreiksi). Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat indikaattorit, jotka kuvaavat julkisen vallan harjoittamaa politiikkaa sekä myös yksityisen sektorin ja julkisen vallan ulkopuolella olevien organisaatioiden toimia, esimerkiksi indikaattorit, jotka kuvaavat yksityisten eläkkeiden kehitystä ja niitä toimia, joihin yksilöt ja perheet ovat ryhtyneet pyrkiessään pitämään huolta vanhuksista ja lapsista. Kun vastausindikaattoreita verrataan statusindikaattoreihin, saadaan suuntaa antavia tietoja politiikan tehosta. On kuitenkin muistettava, että määritelmien erot ja tietojen saatavuuden erot aiheuttavat monissa tapauksissa sen, ettei luvut ole täysin vertailukelpoisia eri maiden välillä. Lisäksi laadultaan hyviä yhteiskunnan vastauksen indikaattoreita on vähemmän kuin sosiaalisen statuksen indikaattoreita. Tämä merkitsee sitä, että julkisia ja yksityisiä toimivia kuvaavien tietojen keruuta on parannettava. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi yksityiset sosiaalimenot ja erilaisia sosiaalisia tukia ja työnantajilta ja julkisen vallan ulkopuolella olevilta organisaatioilta tulevia palveluita saavien ihmisten ja kotitalouksien määrä.

Monissa tapauksissa indikaattorit ovat relevantteja useammassa kuin yhdessä luokassa: Esimerkiksi kyky tulla toimeen ilman apua on sosiaalisen koheesion, omavaraisuuden ja terveyden indikaattori. Samalla tavalla huumeiden käyttö voi olla merkki sosiaalisen koheesion puutteesta ja huonoista terveysoloista. Raportissa ei luetella eri indikaattoreita toistuvasti, vaan raportissa keskitytään luokkakohtaisiin indikaattoreihin ja tehdään ristiviittauksia muihin relevantteihin indikaattoreihin, jotka on lueteltu muualla.

Omavaraisuus: Kaikki sosiaaliturvajärjestelmät perustuvat työssä käyvien ihmisten panokseen. Useimmissa tapauksissa oikeus sosiaalietuuksiin on sidottu aiempaan työuraan ja/tai panokseen. Yhteiskunnan tukemisen lisäksi työ tarjoaa taloudellisia resursseja, identiteetin, sosiaalisen vuorovaikutuksen kanavan ja statusta yksilöille ja heidän perheilleen. Työttömyyden vaikutus on luonnollisesti päinvastainen. Naisten ja

etenkin äitien osallistuminen työelämään vaihtelee rajusti maittain. Tämä on osoitus sekä sosiaalisista eroista että niiden toimien tehokkuudesta, joiden avulla pyritään helpottamaan naisten osallistumista työelämään. Pitkäaikaistyöttömyys on monissa maissa korkea, ja monilla nuorilla on vaikeuksia siirtyä koulutuksesta työelämään. Nämä ongelmat keskittyvät usein heikosti koulutettuihin työntekijöihin, jotka kärsivät useammin työttömyydestä ja heikosta ansiotasosta kuin paremmin koulutettu väestö.

Yhteiskunnan vastaus näihin ongelmiin on perinteisesti ollut työmarkkinatuen maksaminen ja toimet, joilla pyritään voittamaan työllistymisen esteet - esimerkiksi erilaiset koulutusohjelmat. Huonosti suunniteltuna nämä kaksi eri toimenpidemallia voivat olla ristiriidassa: hyvä työmarkkinatuki voi laimentaa intoa ottaa vastaan työtä, mutta usein työmarkkinatuki ei riitä nostamaan työttömiä pois köyhyysloukusta. Lisäksi sosiaaliturvajärjestelmän aiheuttama verorasitus voi vaikuttaa kielteisesti työvoiman kysyntään.

Katetut sosiaalisen statuksen indikaattorit: työllisyys; työttömyys; työttömät perheet; työssä käyvät äidit; osallistuminen koulutukseen; eläköitymisikä; nuorison toimeettomuus.

Katetut yhteiskunnan vastauksen indikaattorit: työttömyystuet; toimeentulotuet.

Tasa-arvoisuus: Tasa-arvoon liittyy monia eri ulottuvuuksia, kuten sosiaalisten palveluiden, taloudellisten tilaisuuksien ja tulosten saavutettavuus. Käsitys oikeudenmukaisesta tulojaosta vaihtelee maiden sisällä ja maittain. Tästä syystä ei olekaan yllättävää, että on vaikea saada kattavia tietoja tasa-arvoisuuden eri puolista. Useimmat indikaattorit liittyvät taloudelliseen epätasa-arvoon.

Köyhyys, rajoitettu mahdollisuus käyttää terveystalvueluita ja muita sosiaalipalveluita sekä lukutaidottomuus ja huono osallistuminen koulutukseen liittyvät vahvasti toisiinsa (ja omavaraisuuskohdassa käsiteltyihin työttömyysindikaattoreihin). Työmarkkinaolosuhteet aiheuttavat myös huolta tiettyjen ryhmien kohdalla, etenkin työttömien vanhempien lasten kohdalla. Lisäksi tietyt vanhusryhmät (etenkin vanhat naiset, joille ei ole kertynyt omaa eläkettä) ovat suhteettomassa köyhyysloukussa.

Sosiaaliturvajärjestelmät ovat tärkein työkalu, jolla poliittiset päätöksentekijät ovat vastanneet näihin tasa-arvohuoliin. Kaikki OECD-maat ovat kehittäneet (tai kehittävät parhaillaan) sosiaaliturvajärjestelmiä, jotka tasaavat yhteiskunnan tulonjakoa ja suojaavat yksilöitä poikkeustilanteissa. Tämä toteutetaan pääasiassa julkisten sosiaalimenojen kautta, mutta kotitaloudet voivat saada sosiaalietuuksia myös julkisen sektorin kautta tai verojärjestelmän kautta. Kaikissa OECD-maissa suuri osa näistä resursseista käytetään eläketulon takaamiseen. Tästä syystä tässä osiossa on indikaattoreita, jotka liittyvät nykyisiin eläketasoihin ja nykyisten eläkesääntöjen merkitsemiin odotettavissa oleviin eläkkeisiin.

Katetut sosiaalisen statuksen indikaattorit: köyhyys; tulojaon epätasaisuus; lasten köyhyys; vanhusväestön tulot.

Katetut yhteiskunnan vastauksen indikaattorit: julkiset sosiaalimenot; yksityiset sosiaalimenot; sosiaalimenot yhteensä; nykyiset vanhuuseläkkeet; odotettavissa oleva eläketulo.

Terveys: Sosiaalisten ja terveydellisten olosuhteiden välinen yhteys on vahva. Yleinen terveydentilanne on parantunut merkittävästi elintason kohotessa, terveydenhuoltojärjestelmän saavutettavuuden parantuessa ja lääketieteen kehittyessä. Terveysolosuhteiden väliset erot ovat kuitenkin edelleen suuret. Köyhien maiden terveydentilanne on edelleen merkittävästi huonompi. Eri maissa yhteiskunnan heikko-osaisimmat eli köyhät, huonosti koulutetut ja työttömät voivat huonoiten. Tästä syystä joidenkin väestönosien terveydentilanne ei välttämättä parane, vaikka kansallisen tason terveysindikaattorit paranisivatkin.

Poliittisten vastausten mittauskeinoja on vähän, mutta niihin kuuluvat kuitenkin terveydenhoidon kokonaismenot ja se osuus vanhusväestöstä, joka saa pitkäaikaista hoitoa laitoksissa tai julkista tukea kotona asumiseen. Terveydentilaa on kuitenkin jälleen vaikea erottaa muista sosiaalisista olosuhteista, kuten työttömyydestä ja puutteellisista asuinolosuhteista.

Katetut sosiaalisen statuksen indikaattorit: odotettavissa oleva elinikä; terveydentilan mukaan oikaistu odotettavissa oleva elinikä; lapsikuolleisuus.

Katetut yhteiskunnan vastauksen indikaattorit: terveydenhuollon kokonaiskulut; pitkäaikaishoito.

Sosiaalinen koheesio: Sosiaalisen koheesion edistäminen ja sosiaalisen syrjäytymisen samanaikainen torjuminen ovat monien OECD-maiden keskeisiä tavoitteita. Sosiaaliselle koheesiolle tai sosiaaliselle syrjäytymiselle ei kuitenkaan ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mikä tekee sopivien indikaattoreiden löytämisestä erittäin vaikeaa. Yksi lähestymistapa on tutkia indikaattoreita, jotka osoittavat missä määrin kansalaiset osallistuvat yhteiskunnan toimintaan ja saavat tyydytystä päivittäisistä toimistaan. Yhteydet muihin ihmisiin ja kuuluminen ryhmiin ja järjestöihin ovat tässä suhteessa kaksi tärkeää seikkaa. Subjektiviiset kyselytutkimukset ovat myös tärkeitä "suoria" tapoja mitata yksilöiden hyvinvointia ja yhteiskunnan koheesiota yleisesti. Tämä indikaattori on ensimmäistä kertaa mukana *Yhteiskunnallisen katsauksen* tässä numerossa.

Itsemurhaluvut ja huumeiden käyttö ovat merkkejä henkilökohtaisesta murtumisesta mutta myös sosiaalisen syrjäytymisen vaarasta. Samalla tavalla teiniraskaudet voivat merkitä sosiaalisen syrjäytymisen riskiä sekä sosiaalista stressiä sekä äidille että heidän lapsilleen. Teiniäidit jäävät usein vaille koulutusta, jolloin heidän on myöhemmin vaikea päästä mukaan työelämään.

Relevanttien vastausindikaattoreiden tunnistaminen on huomattavasti vaikeampaa. Vain harvat poliittiset toimet on suunnattu sosiaalisen syrjäytymisen lievittämiseen tai

korjaamiseen. Kaikki sosiaalipolitiikan muihin ulottuvuuksiin (omavaraisuus, tasa-arvo ja terveys) liittyvät poliittiset toimet vaikuttavat myös sosiaaliseen koheesioon.

***Katetut sosiaalisen statuksen indikaattorit:** subjektiivinen hyvinvointi; sosiaalinen eristyneisyys; ryhmään kuuluminen; teiniraskaudet; huumeiden käyttö ja huumekuolemat; itsemurhat.*

© OECD 2005

Tämä yhteenveto ei ole virallinen OECD-käännös.

Tämän yhteenvedon kopioiminen on sallittua sillä edellytyksellä, että OECD:n tekijänoikeudet ja alkuperäisen julkaisun nimi mainitaan.

Monikieliset yhteenvedot ovat käännettyjä otteita OECD:n julkaisuista, jotka on julkaistu alunperin englanniksi ja ranskaksi.

Julkaisuja on saatavilla maksutta OECD:n verkkokirjastossa osoitteessa www.oecd.org/bookshop/

Lisätietoja antaa: OECD Rights and Translation unit,
Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faksi: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Vieraile osaston verkkosivuilla osoitteessa www.oecd.org/rights/

